

Dossier d'activitats

Distribuïdora de cinema
infantil, tranquil i en català
www.packmagic.cat

La Ventaflores

Índex

Sinopsi i fitxa tècnica

1

Què treballem?

2

- L'adaptació d'un conte clàssic: el recorregut dels contes de fades
- Perspectiva de gènere: rols femenins protagonistes no normatius
- La història del doblatge en català

Abans de veure la pel·lícula

5

Després de veure la pel·lícula

7

Glossari

11

Què hem après?

12

Les activitats que proposa aquest dossier són:

per debatre en grup

per reflexionar

per a fer recerca i investigació

per desenvolupar la creativitat artística

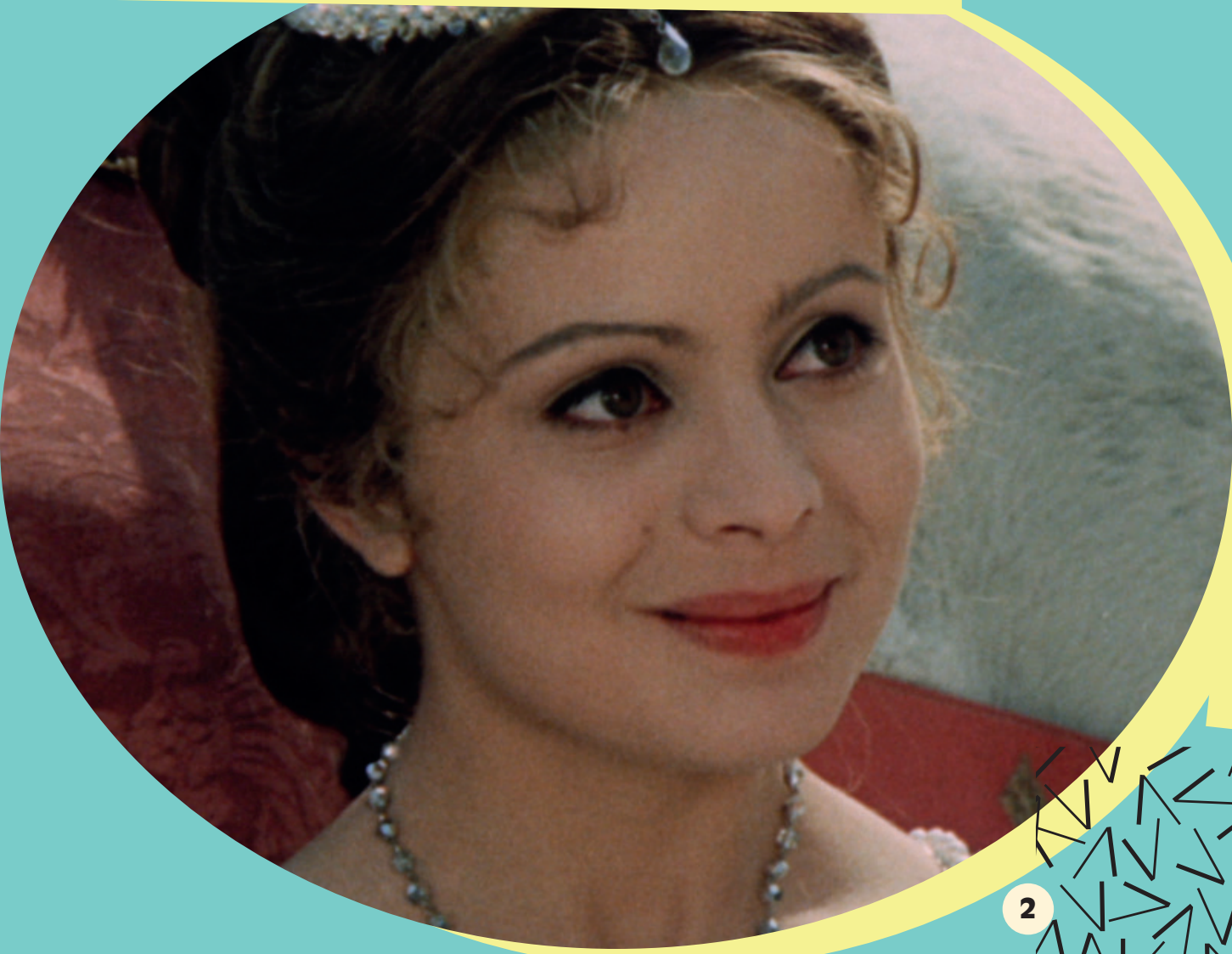
Sinopsi

El 1977, per iniciativa de l'Associació Cavall Fort, Drac Màgic, Rialles, es va estrenar *La Venta focs*, una pel·lícula txeca dirigida per Václav Vorlíček. Va ser la primera pel·lícula infantil doblada al català i es va fer molt popular entre els nens i les nenes d'aquella època, també perquè es tracta d'una versió ben diferent del clàssic conte de fades, amb una protagonista aventurera, decidida i valenta i amb uns escenaris naturals plens de bellesa.

Direcció: Václav Vorlíček **País:** Txecoslovàquia **Any:** 1973 **Direcció de producció:** Barrandov Films i DEFA
Argument i guió: Václav Vorlíček **Fotografia:** Josef Illík **Durada:** 85 minuts

Què treballem?

L'adaptació d'un conte clàssic: el recorregut dels contes de fades

Els contes de fades són un tipus de conte tradicional on apareixen elements de màgia (no exclusivament fades, també altres éssers fantàstics), criatures pròpies del folklore i la tradició i sovint aporten un aprenentatge. No són només per a infants i **tenen l'origen en rondalles molt antigues**, que molt probablement beuen dels mites. És per això que acostumen a respondre a arquetips bàsics, que fa que sovint es trobin **històries molt similars en cultures allunyades**. Pel que fa a l'ensenyament moral, aquest s'ha anat afegint i canviant en el transcurs de totes les versions que s'han fet del conte. Si bé la productora infantil Disney n'ha versionat un bon gruitx, sovint **les versions es deslliguen de les identitats culturals** de la zona i segueixen un mateix patró, a vegades allunyat de l'essència tradicional del conte. La versió txeca de *La Ventafocs* ha procurat respectar els elements originals, amb una narració fidel al problema de la rivalitat fraterna i el conflicte entre la nena i la mare.

Perspectiva de gènere: rols femenins protagonistes no normatius

El conte de *La Ventafocs* respon al prototip de conte de fades, però en aquesta versió cinematogràfica el personatge protagonista **s'allunya de la imatge abnegada** que solen presentar les versions més ensucrades, per oferir-nos-en un perfil vivaç, enginyós i fins i tot desvergonyit. Trobem **una noia amb un món propi, amb el seu cercle d'amistats i les seves complicitats, i amb una actitud indòmita i trapella**. Al bosc, on es mou a l'om del seu cavall com a experta caçadora, coneix el príncep amb qui competeix amb la ballesta, i la seva història d'amor és diferent de la dels contes de fades. L'humor i la naturalitat dels sentiments que expressen en fan un relat modern i emocionant, conferint-ne una **lectura contemporània** que **trastoca els imaginaris de l'amor romàntic** i fomenta altres models de personatges femenins protagonistes al cinema per a infants.

La història del doblatge en català

La preferència de cada país per doblar o subtitular les pel·lícules prové de les decisions preses a finals dels anys 20 i principis dels 30. Amb l'arribada del so al cinema, alguns països, principalment per raons polítiques lligades als nacionalismes, van escollir el doblatge com a forma d'enfortir la identitat i un cert control de la informació. Entre els països que van escollir el doblatge hi ha Espanya, França, Alemanya i Itàlia.

La primera pel·lícula doblada a l'Estat Espanyol i la primera pel·lícula doblada en català fou *Draps i ferro vell* (1931), una producció francesa de 45 minuts que es va doblar el 1933, adaptada per Magí Murià. Dècades més tard, *La Ventafocs*, estrenada l'any 1977, va ser la primera pel·lícula infantil doblada al català, amb una traducció d'Albert Jané. Es va fer molt popular entre els nens i les nenes d'aquella època que encara la recorden com una de les pel·lícules més destacades de la seva infància.

Sabies que...?

Hi ha moltes formes diferents de traduir un audiovisual però les dues més utilitzades són el **doblatge** i la **subtitulació**. El primer consisteix a substituir el diàleg original d'una pel·lícula per una nova gravació dels diàlegs. Subtitular vol dir incrustar un text escrit amb la traducció del diàleg que s'escolta en versió original (d'aquí vénen les sigles de les cartelleres del cinema VOS: Versió Original Subtitulada). Aquest procés és unes deu vegades més econòmic que doblar.

Abans de veure la pel·lícula...

Heroïnes de pel·lícula

10 minuts

Com són habitualment els personatges que protagonitzen el cinema d'aventures? Quins atributs tenen? Valentia, capacitat d'acció, ganes d'emprendre una aventura, ganes d'ajudar als altres, coratge, habilitats, etc. Es pot fer l'incís en si són nois o noies i llistar-los a la pissarra.

- Preguntar noms d'herois que coneguin, i després preguntar noms d'heroïnes. Fer evident la diferència. Si no hi ha diferència, es pot assenyalat que uns i altres poden compartir exactament els mateixos atributs. La pel·lícula que veurem n'és un exemple.

Totes les Ventafochs

45 minuts

Dividir l'aula en quatre grups i fer recerca per recollir imatges extretes d'altres versions audiovisuals de la Ventafochs, com:

- La Ventafochs (versió animada produïda per Disney, 1950).
- Cinderella (musical de Rodgers i Hammerstein protagonitzat per Julie Andrews, 1957).
- Cinderella (dirigida per Toshiyuki Hiruma Takashi i produïda per Jetlag Productions, 1994).
- Ventafochs (dirigida per Kenneth Brannagh i produïda per Disney, 2015).

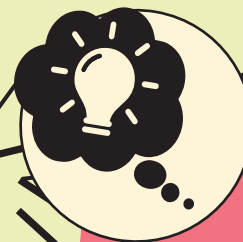
Podeu visionar els diferents tràilers també, per observar quins són els elements visuals que es mantenen i quins els que canvien, i si podeu, detectar si els canvis afecten l'estructura narrativa de cada film.

10 minuts

La versió original

Hem vist mai alguna pel·lícula o uns dibuixos animats en versió original subtitulada? Què implica, si està subtitulada? En quin idioma era? Què creieu que pot aportar sentir la veu original dels actors i les actrius, si no es tracta de dibuixos? Què us agrada més, doblat o subtítulat?

20 minuts

Fixem-nos en la llengua

Reproduir a l'aula un fragment d'uns 5-10 minuts de *L'hereu xirinola - Draps i ferro vell* (1933), disponible a YouTube, la primera pel·lícula de la història doblada al català. Degut a l'antiguitat, la qualitat de la imatge no és excel·lent i el so no està net del tot, però es tracta d'apreciar com parlaven l'any 1933:

- Enteneu tot el que han comentat?
- De què es pot intuir que tracta la pel·lícula?
- Quines paraules o expressions heu reconegut? Quines altres no heu entès?
- Podríem dir que ara es parla igual que fa noranta anys? Què hi ha de diferent? Tenir en compte no només el vocabulari, sinó l'accent, si utilitzen el tractament de vos, etc.

Després de veure la pel·lícula...

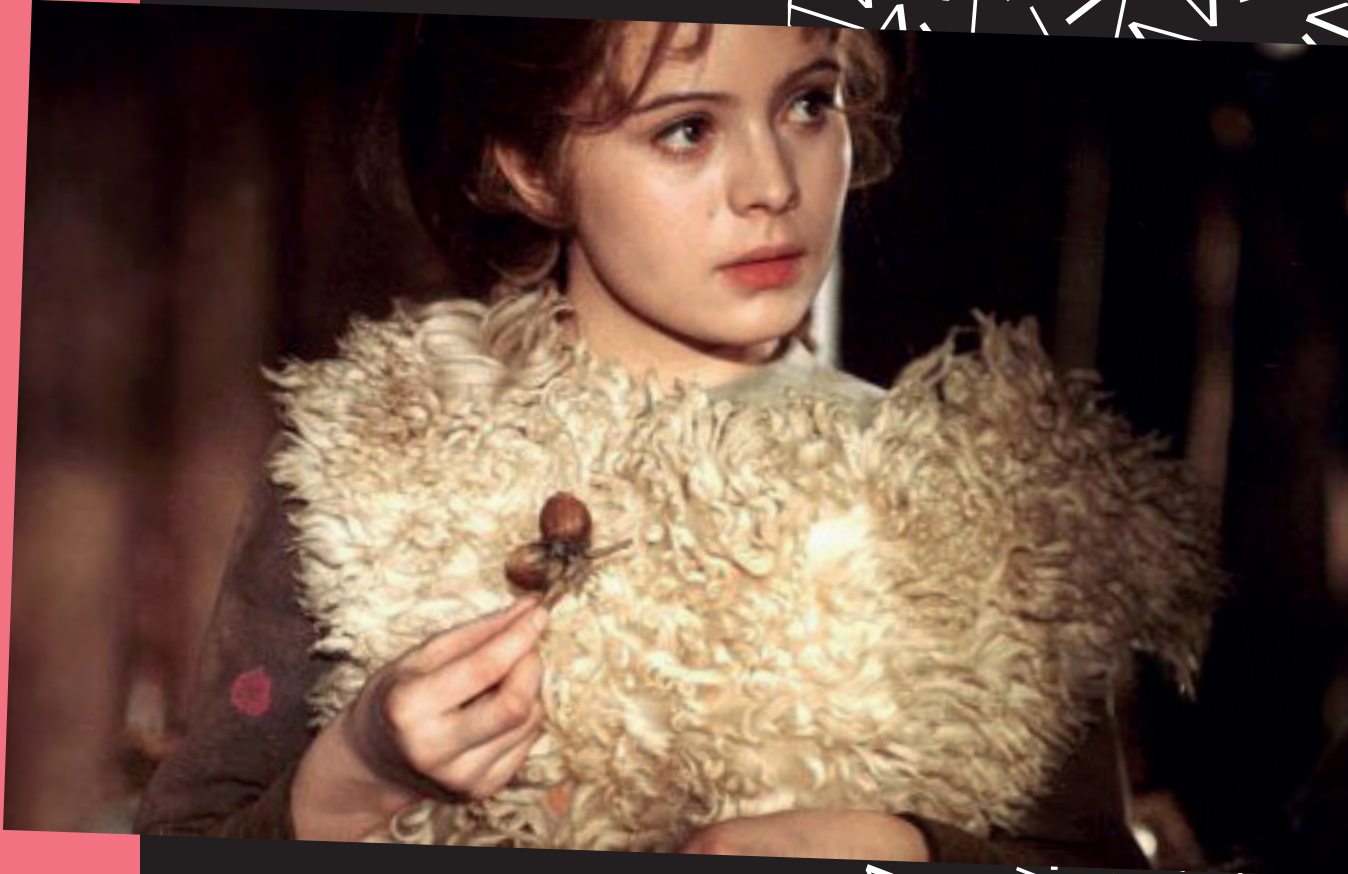

15minuts

Situem-nos

La majoria de contes de fades tenen un ensenyament moral. Com que aquest ensenyament no ha de ser explícit en la narració, se'n poden interpretar molts de diferents a partir de la mateixa història. Explicar quins se'n poden extreure de la pel·lícula *La Ventafocs*. Els personatges, mitjançant les seves accions i decisions, ens poden ensenyar alguna cosa?

Com hem dit, les fades no són imprescindibles en els contes de fades. A la pel·lícula que hem vist no hi apareix cap fada. Explicar quins són els elements màgics que apareixen en la història i com estan representats.

30 minuts

Heroïnes lliures d'estereotips

De la mateixa manera, les protagonistes femenines dels contes de fades no tenen per què ser víctimes indefenses a la recerca del príncep que les salvi. Reflexionar sobre com solen ser les protagonistes femenines dels contes de fades, amb quins adjectius les podríem qualificar. Comparar-les amb la protagonista de *La Ventafocs*.

Ara que coneixeu una nova versió de *La Ventafocs*, realitzar-ne un dibuix i crear una galeria d'art a l'aula.

30 minuts

Endevina qui sóc

Al final de la història, la Ventafocs li planteja aquesta endevinalla al príncep:

Una cara plena de sutge però no és cap escura-xemeneies.

Un barret amb plomes, una ballesta i una camisola però no és cap caçador.

Un vestit amb brodat d'or però no és cap princesa.

Qui és?

Proposar que cada nena o nen escrigui una endevinalla relacionada amb la seva personalitat, i que no la firmi; en acabar, les barregueu en un bol per llegir-les en veu alta per mirar de resoldre-les entre tota la classe.

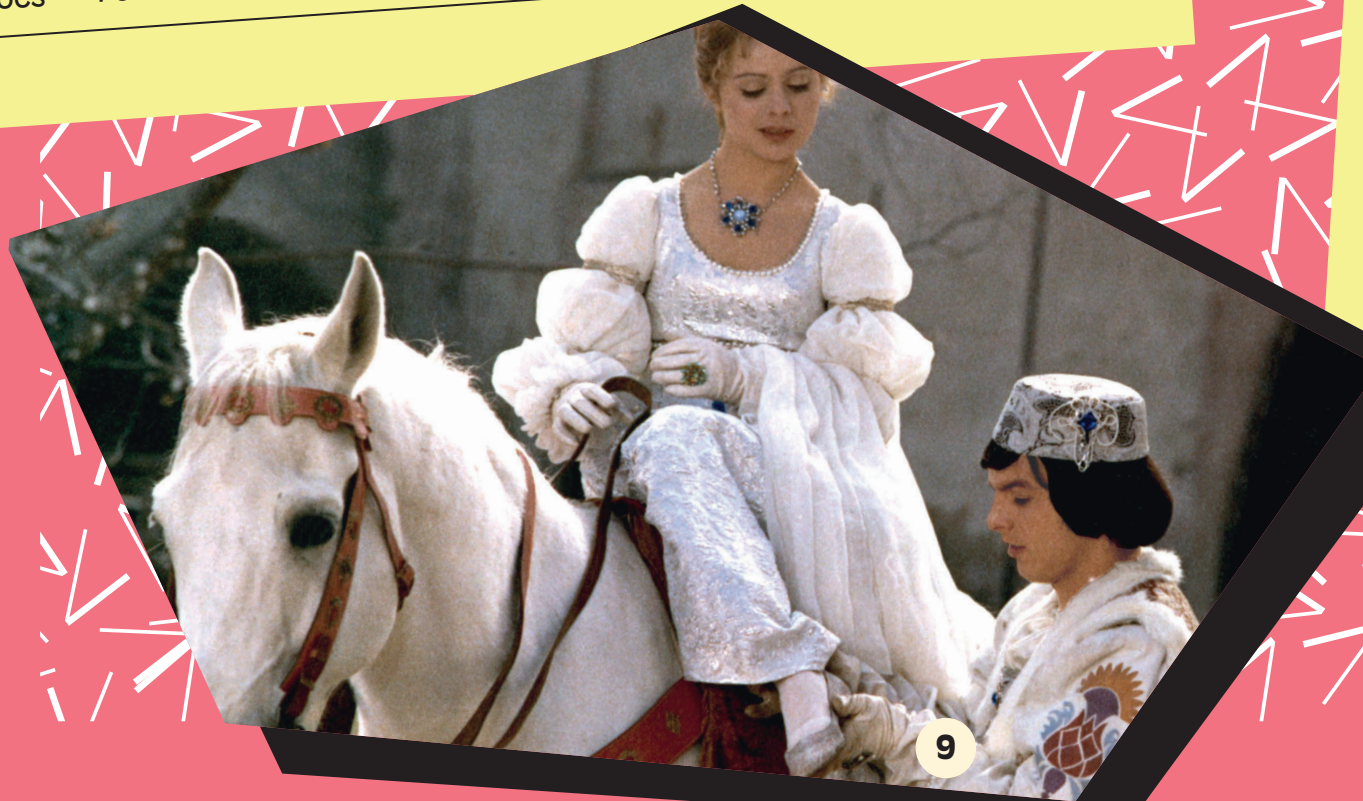

15 minuts

Pensar la veu

Els actors i actrius que representen els personatges de *La Ventafocs* no parlen català i, en canvi, en aquesta versió doblada els podem entendre. Pensar com han hagut de triar els i les dobladores perquè les veus encaixin amb els actors i actrius i resultin coherents. Podeu valer-vos d'una taula així:

Personatge	Gènere	Característiques	Edat	Tipus de veu	Entonació
Ventafocs	Femení	Simpàtica	Jove	Agradable	Alegre

15 minuts

Català-txec

La traducció dels diàlegs d'Albert Jané fa servir expressions catalanes per substituir les originals txeques. Si alguna us ha resultat desconeguda, buscar-les al diccionari.

- ▶ Què en sabem del txec? A quin lloc del món es parla?
- ▶ Utilitzar el Google Translator català-txec per veure com s'escriuen i es pronuncien alguns conceptes del film, com avellanes, príncep, ballesta, neu, amistat, riu, bosc, rentar, màgia. Hi ha similituds amb algun idioma que coneixeu?
- ▶ Debatre sobre què podria aportar el visionat de la pel·lícula en versió original subtitulada.

30 minuts

La potència expressiva del llenguatge audiovisual

Fem una adaptació cada vegada que expliquem una pel·lícula que hem vist a algú que no l'ha vista: utilitzem recursos únicament verbals per explicar el què hem vist i sentit. De la mateixa manera, quan expliquem un àlbum il·lustrat estem adaptant en colors, formes i sons allò que només hem llegit i vist.

Redactar un breu resum de *La Ventafocs* parant atenció als elements del llenguatge audiovisual (la música, els efectes sonors, els colors, els tipus de plans, el moviment de càmera, etc.). No es tracta de parlar exclusivament de l'argument o la trama, sinó d'allò que la pel·lícula ens ha transmès a través d'aquests recursos, és a dir, quines emocions, sensacions i inclús sentiments.

Tipus de plans cinematogràfics

El llenguatge cinematogràfic està format per la unió entre imatge i so. A partir d'aquests elements es constitueixen una sèrie de recursos que permeten un ampli ventall de possibilitats expressives. En el camp de la imatge, dos dels recursos més importants són la planificació i els moviments de càmera.

La planificació consisteix en la variació del pla. Aquest pot anar des de la màxima proximitat amb el subjecte o objecte que grava fins a la màxima llunyania. Una breu classificació de tipus de plans seria la següent:

Pla detall: És un pla molt tancat que conté un o alguns detalls d'un objecte o subjecte.

Primer pla: És el que se situa més a prop del subjecte, és a dir, normalment en el rostre de l'actriu o l'actor. Conté un alt contingut psicològic i dramàtic. El seu objectiu és captar i expressar emocions.

Pla americà: És el que mostra les 3/4 parts del cos humà, és a dir, fins a l'alçada dels genolls aproximadament. Té el seu origen en les pel·lícules de l'Oest nord-americanes que volien remarcar les armes que els cowboys duïen lligades a la cintura.

Pla mig: És aquell que se situa en un terme mig entre el primer pla i el pla general. Es pot distingir entre dues variants: el pla mig-curt (veiem al personatge fins a l'alçada del pit) i el pla mig-llarg (el veiem fins a la cintura).

Pla general: És el pla que conté la situació en conjunt, incloent els decorats i l'escenari. Se situa més lluny dels personatges però descriu la seva relació amb l'entorn.

Glossari

Estereotip

Conjunt d'idees que s'obtenen a partir de les normes culturals prèviament establertes i que poden convertir-se, a ulls d'un grup o una societat, en un model de comportament desitjable que cal seguir per ser acceptat o acceptada.

En el cinema d'aventures, un estereotip és que els personatges heroics siguin sempre masculins i amb unes qualitats semblants: coratge, força, astúcia, valor, seguretat, etc.

Arquetip

Imatges primitives el conjunt de les quals constitueix un fons comú a tota la humanitat i que dona origen als contes, llegendes o mites col·lectius. Els arquetips de la masculinitat i la feminitat són rígids i atribueixen rols de gènere molt marcats, on ells són valents, forts i aventurers i elles, el contrari: dèbils, passives i emocionals.

El personatge de *La Ventafocs* qüestiona l'arquetip de la feminitat, és transgressor en comportar-se diferent del que "caldria esperar-ne", ja que no espera ser salvada pel príncep blau, és valenta i té un món propi.

Pla

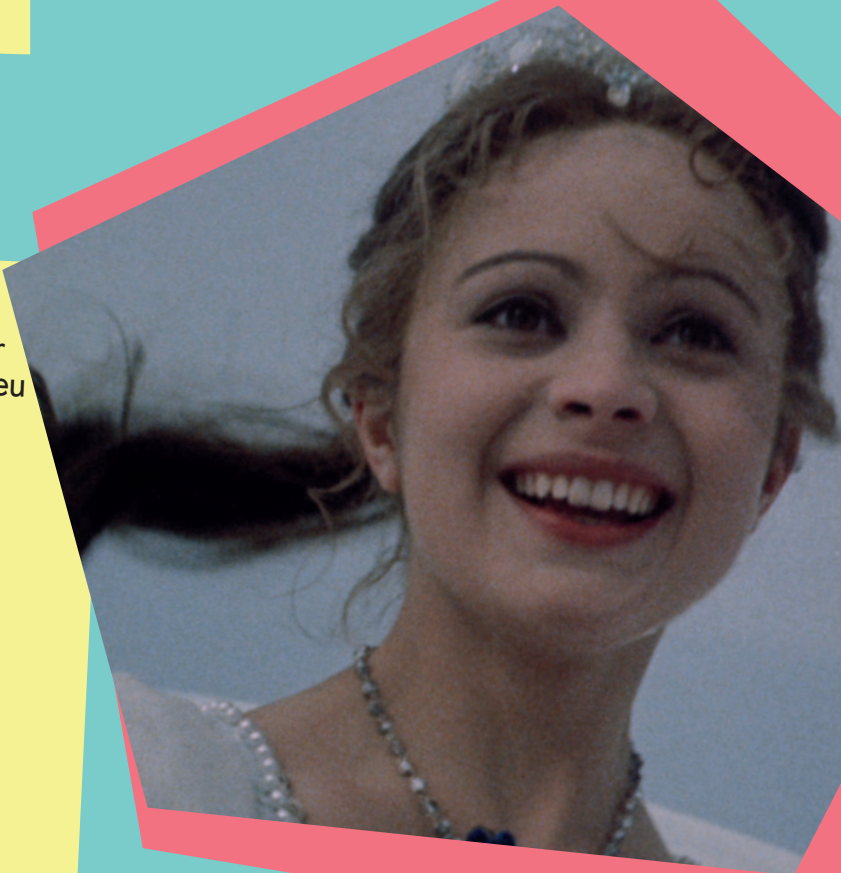
Unitat espacial-temporal filmada en continuïtat. En un film acabat (muntat), el pla està limitat pels dos talls que l'uneixen al pla precedent i al següent.

En la pel·lícula *La Ventafocs* hi abunden els plans generals de paisatges, que ens permeten veure el context del món propi de la protagonista. També primers plans amb les seves expressions.

Què hem après?

Per avaluar què hem après podem jugar a ser **crítics i crítiques de cine**. Coneixeu aquesta professió? Expliquem que són persones que miren moltíssimes pel·lícules i coneixen molt bé la història del cinema. Es dediquen a valorar cada pel·lícula i a explicar (per escrit, o a la ràdio o a diferents mitjans) la seva interpretació i valoració del film: què té de bo, què li falla, què ens vol dir, etc.

Demanam als infants que cadascú, aixecant la mà, ens expliqui allò que remarcaria de la pel·lícula i el que considera que ha après. Ho anirem apuntant en un paper o mural, que quedarà penjat a l'aula. Es poden veure més pel·lícules i dedicar un **Racó del cinema** on hi hagi totes aquestes crítiques conjuntes de les pel·lícules que hem vist.

-
- ✓ LES PROTAGONISTES D'UNA PEL·LÍCULA NO ESTAN CREADES TOTES SOTA EL MATEIX PATRÓ, N'HI HA D'AVENTURERES I AMB MOLTES GANES D'ACCIÓ.
 - ✓ PODEN COEXISTIR DIVERSES VERSIONS D'UN MATEIX CONTE.
 - ✓ FER-SE GRAN TAMBÉ VOL DIR TRANSFORMAR-SE AMB ELS APRENENTATGES I CANVIS QUE PASSEN AMB EL TEMPS.
 - ✓ ELS TIPUS DE PLANS I EL LLENGUATGE AUDIOVISUAL COM A EINA QUE ENS PERMET EXPRESSAR EMOCIONS I SENTIMENTS.
 - ✓ LES DIFERÈNCIES ENTRE EL DOBLATGE I LA SUBTITULACIÓ.

Distribuïdora de cinema
infantil, tranquil i en català
www.packmagic.cat